

IPARD Programı Kapsamında Tarım-Çevre, LEADER Yaklaşımı ve Kırsal Turizm Uygulamaları

Burcu Özdemir, Seher Muğla, Kadriye Uslu

**Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü**

15. Uluslararası Peyzaj Çalıştayı

**2 Ekim 2014
NEVŞEHİR**

IPARD Programı

IPA (Katılım Öncesi Yardım Aracı) aday ve potansiyel aday ülkelere yardımın ulaştırılmasına yönelik olarak geliştirilmiş bir araçtır.

ADAY ÜLKELER İÇİN IPA

IPA (KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM ARACI)

BİLEŞENLER

Geçiş Yardımı
ve
Kurumsal
Yapılanma

Sınır Ötesi
İşbirliği

Bölgesel
Kalkınma

İnsan
Kaynaklarının
Geliştirilmesi

Kırsal
Kalkınma

IPARD Programının Amaçları

- Hedeflenen yatırımlar vasıtasıyla tarım sektörünün sürdürülebilir modernizasyonuna katkı sağlanması,
- Gıda güvenliği, hayvan sağlığı, bitki sağlığı ve çevre ile ilgili AB standartlarına uyumun teşvik edilmesi,
- Kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlanması,
- Yerel kırsal kalkınma stratejileri ve tarım-çevre tedbirlerinin uygulanması için hazırlık faaliyetlerinin yapılmasıdır.

IPARD Programı

IPARD TEDBİRLERİ

Tarımsal işletmelerin yeniden yapılandırılması ve AB Standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar

Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması

Çevre ve kırsal peyzajın geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin uygulanmasına hazırlık

Yerel kalkınma stratejilerinin hazırlanması ve uygulanması

Kırsal ekonomik aktivitelerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi

IPARD Programı

IPARD Programı- Uygulamalar

Programın uygulanmaya başlandığı Ağustos 2011 yılından itibaren düzenlenen 12 teklif çağrısı ile toplam 4568 proje ile sözleşme imzalanmış ve toplam 1.051 milyon TL destek verilmiştir.

Program 42 ilde uygulanmaktadır.

Tarım-Çevre

Doğayı olumsuz olarak etkileyen faaliyetlerden biri de tarımdır, **toprak, su ve biyoçeşitlilik** üzerinde oluşan olumsuz etkilerin nedenleri:

- ✓ Mera alanları ve diğer alanlarda doğal yaşam alanlarının sürülmesi,
- ✓ Aşırı otlatma,
- ✓ Tarım amacıyla sulak alanların kurutulması,
- ✓ Sulak alanlara akan suların baraj veya sulama projelerine yönlendirilmesi,
- ✓ Sulama için inşa edilen barajlar,
- ✓ Tarımdan dönen sulardan kaynaklı kirlilik,
- ✓ Aşırı kimyasal ve gübre kullanımı,
- ✓ Yerel çeşitlerin ekiminin terk edilmesi,
- ✓ Yerel ırkların tercih edilmemesi.

Tarım-Çevre

Tarım çevre tedbiri ile çiftçilerin toprağın, yer altı ve yüzey sularının, biyoçeşitliliğin ve yüksek doğal değere sahip tarım arazilerinin korunmasına destek olacak daha çevre dostu ve sürdürülebilir uygulamalar benimsemesi amaçlanmaktadır. Tarım-çevre desteklerinin amacı, çevre dostu tarım yöntemlerinin uygulanmasını ve devamlı kullanımını kolaylaştırmak, kırsal alanların sürdürülebilir gelişimini destekleyerek toplumun artan çevre talebine cevap vermektir.

Bu tedbir aday ülkelerde pilot düzeyde uygulanmaktadır. Dolayısıyla deneysel bir yol izleyerek yeni tarımsal ve çevresel yaklaşımları göstermeyi amaçlamaktadır. Mevcutta uygulanan ulusal veya diğer desteklerin tekrarı değildir (ÇATAK gibi). Ödemeler taahhütlerden doğan gelir kayıplarının telafisi amacıyla yapılır.

Tarım-Çevre

Tedbir dört alt tedbirden oluşmaktadır, bu alt-tedbirler ve seçilen pilot ilçeler aşağıda verilmiştir:

- Toprak örtüsü yönetimi ve erozyon kontrolü
➡ (Beypazarı)
- Suyun korunması ➡ (Şereflikoçhisar)
- Biyoçeşitlilik – toy kuşu popülasyonunun arttırılması
➡ (Polatlı)
- Organik tarım yöntemlerinin tanıtımına ve uygulanmasına destek ➡ (Çanakkale-Saroz ve/veya Tuz Gölü/Peçenek)

Tarım-Çevre

Tedbirin Gereklilikleri Nelerdir?

- **Faydalanıcının tanımı:** Destek, gönüllülük esasında arazi yönetiminde 5 yıllık tarım çevre taahhüdünde bulunan, Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı gerçek ya da tüzel kişilere verilecektir.
- **İlgili zorunlu standartlar:** Tarım çevre ödemeleri, gönüllülük esasında 5 yıl boyunca zorunlu mevzuatın (GAEC) ötesine geçerek çevre dostu tarımsal uygulamalarda bulunma taahhüdü veren başvuru sahiplerine verilecektir. Temel kabul edilen *GAEC (İyi Tarım Çevre Koşulları/Good Agricultural and Environmental Conditions)* standartları ulusal mevzuatımız ve mevcut uygulamalarımız arasından seçilerek oluşturulur.

Tarım-Çevre

Uygunluk kriterleri

- Başvuru yapılabilecek minimum tarımsal parsel büyüklüğü 0,2 ha'dır; başvuru sahibinin destek için başvuracağı minimum arazi büyüklüğü de 1 ha'dır.
- Başvuru sahibinin en az 5 yıl süreyle arazi kadastro mülkiyeti veya kiralama belgesi olması gerekmektedir.

Diğer gereklilikler

- Başvuru sahibinin ilgili GAEC standartlarına uyması gerekmektedir.
- Başvuru sahibinin 5 yıllık taahhüt döneminin tümünde TKDK'nın hazırlayacağı format ile uyumlu taslak (çizim) düzeydeki tarla kayıt defterini tutması gerekmektedir. Tarla kayıt defterleri, tarlada taahhütle ilgili yapılan tüm tarımsal faaliyetlerle ilgili bilgileri içeren belgelerdir.
- Başvuru sahibinin taahhüt dönemi boyunca TÇ tedbirleri ile ilgili 4 saatlik zorunlu eğitime katılması gerekmektedir.
- Başvuru sahibi başvuru formunu doldurmalıdır (bu formların doldurulması için gereken yardım danışmanlar tarafından sağlanacaktır).

Tarım-Çevre

YEŞİL NADAS

Tarım-Çevre

FIĞ

KORUNGA

Tarım-Çevre

ANIZ YAKIMI

Tarım-Çevre

OTLATMA

Kırsal Turizm

- Kırsal ekonominin güçlenmesinde temel kaynak, kırsal alanın yerelde sahip olduğu varlıklardır.
- Kırsal alanın sahip olduğu temel varlıklar arasında; tarımsal ürün çeşitliliği, temiz çevre, doğal kaynaklar, doğal güzellikler, tarihi ve kültürel varlıklar yer almakta ve bu varlıkların zenginliği ve çeşitliliği turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin geliştirilmesi açısından önemli bir potansiyel sunmaktadır.

Kırsal Turizm

- Ülkemizin zengin arkeolojik, tarihi ve doğal kaynakları ve sosyal değerlerinin, turizmi dış pazarlarda yüksek potansiyele ve rekabet gücüne sahip bir sektör haline getirmesine rağmen kırsal turizm, kapasitesinin altında yararlanılan bir kaynaktır.
- Kırsal turizm, gelişen kent merkezleri ve sahillerdeki tatil merkezlerine alternatif olarak çok önemli rol oynayabilecektir.
- Bu nedenle kırsal alanda yaşayan insanlara ek gelir kaynağı ve istihdam fırsatları yaratmak için kırsal turizmin daha fazla desteklenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, IPARD Programı altında kırsal turizm ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi tedbiri altında desteklenmektedir.

Kırsal Turizm

- Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi tedbiri ile iş faaliyetlerinin geliştirilmesi yoluyla
 - yeni iş olanaklarının yaratılması
 - mevcut istihdam olanaklarının korunması,
 - bölgesel kırsal kalkınma dengesizliklerinin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Kırsal Turizm

Kırsal turizm alt tedbirinin amacı

- mikro/küçük girişimciler veya çiftçiler tarafından kurulacak pansiyon, “yatak ve kahvaltı” konaklama ve restoran hizmetlerinin gelişimini
- çiftlik turizmi tesislerinin kurulması ve geliştirilmesini
- turistik rekreasyonel faaliyetler (sportif aktiviteler, doğa gezisi, tarihi geziler gibi) için kurulan tesislerin gelişimini desteklemektir.

Kırsal Turizm

Kırsal Turizm Tedbirinin Gereklilikleri

- **Faydalanıcının tanımı:** Kamu tüzel kişilikleri hariç, ulusal kanunlarca tanınmış gerçek ve tüzel kişilerdir.
- **Uygunluk kriterleri**
 - 50 kişiden az çalışanı istihdam eden ve yıllık cirosu ve/veya bilançosu 8 milyon TL'yi aşmayan mikro ya da küçük ölçekli zanaatkârlar ve işletmeler kapsamında olmalıdır.
 - Ulusal mevzuatın gerektirdiği belgelere sahip olmalıdır (Turizm İşletme Belgesi, İşletme Kayıt Belgesi, İşyeri Açma ve Çalıştırma Ruhsatı vb.).
 - Konaklama tesisleri, yatırım sonunda en fazla 25 oda kapasitesine sahip olmalıdır.

PROJE KAPSAMINDA DESTEKLENECEK UYGUN HARCAMALAR

YAPIM İŞLERİ

Taşınmaz malların inşası yapımı,
iyileştirilmesi ve modernizasyonu

MAKİNE EKİPMAN ALIMI

Bilgisayar yazılımı da dâhil olmak üzere yeni
malzeme, araç gereç ve makinelerin alımı

HİZMET ALIMI

Mimarlık, mühendislik ve diğer danışmanlık
ücretleri ile fizibilite çalışmaları, lisans ve
patent haklarının devralınmasına yönelik
genel masraflar ve iş planı masrafları

GÖRÜNÜRLÜK HARCAMALARI

AB ve Türkiye ortak hibe desteğini belirten
tabela veya pano alımı

Bu program, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Kırsal Turizm

PANSİYON VEYA MİKRO ÖLÇEKLİ
KONAKLAMA TESİSLERİ İNŞASI

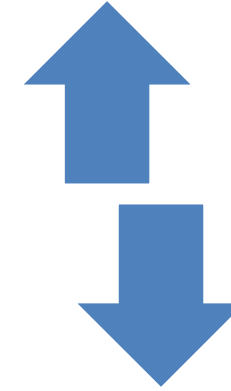
TURİSTİK AÇIK ALAN
AKTİVİTELERİ İÇİN GEREKLİ
EKİPMAN

KIRSAL TURİZM TESİSLERİ İÇİN
GEREKLİ EKİPMAN

YEME-İÇME TESİSLERİ İÇİN
GEREKLİ EKİPMAN

En fazla:
500.000 €

En az:
15.000 €

**%50
HİBE
DESTEĞİ**

Kırsal Turizm

Şimdiye Kadar Yapılan Çalışmalar

- 2013 yılı içerisinde IPARD Programı iyi uygulama örneklerini göstermek amacıyla IPARD Programından desteklenen kırsal turizm projesinin tanıtım filmi hazırlanmıştır. Bu film, IPARD programı tanıtım toplantılarında kullanılmakta ve web sitesinde yayınlanmaktadır.
- IPARD Programı kapsamında Ağustos 2011- Nisan 2014 tarihleri arasında toplam 60 adet kırsal turizm projesi ile sözleşme imzalanmıştır. İmzalanan sözleşmelerin toplam hibe desteği 22.7 milyon TL'dir.

Kırsal Turizm

ÇINARALTI/HATAY

Kırsal Turizm

PANORAMA ORGANİZASYON/ORDU

Yerel Kalkınma Stratejilerinin Uygulanması- LEADER Yaklaşımı Tedbiri

LEADER Yaklaşımının temel özellikleri aşağıda sıralanmıştır:

- Belli bir kırsal alanı hedef alır,
- Yerel Eylem Gruplarına (YEG) karar alma gücü sağlayan aşağıdan-yukarıya yaklaşımla hazırlanan bir plana dayanır (Yerel Kalkınma Stratejilerini (YKS) temel alır),
- Ekonomik ve sosyal özellikler taşıyan ve tarım, çevre, kırsal ekonomi, yaşam kalitesi, kültürel kaynaklar ile ilgili faaliyetleri bütüncül ve çok sektörlü bir şekilde destekler,
- Yöresel kamu-sivil ortaklıkları (Yerel Eylem Grupları (YEG)) tarafından uygulanır,
- Yenilikçi yaklaşımların uygulamaya konulmasını teşvik eder,
- YEG'ler arasında işbirliği projelerinin uygulanması teşvik eder.

Yerel Kalkınma Stratejilerinin Uygulanması- LEADER Yaklaşımı Tedbiri

LEADER yaklaşımının amacı, tarım, turizm, kültürel miras, hizmetler sektörü ve sosyal konular gibi kırsal yaşamın bütün bileşenlerini birbirine bağlayarak yerel ekonomiyi geliştirmek ve iş imkanlarını arttırmaktır.

LEADER yaklaşımı kamu-özel sektör işbirliğine dayalı yerel aktörleri ön plana çıkaran bir metottur.

Yerel Kalkınma Stratejilerinin Uygulanması- LEADER Yaklaşımı Tedbiri

- LEADER yaklaşımının hedefi;
 - Kırsal toplumların kapasitelerinin geliştirilmesiyle, kırsal alanların sosyal, ekonomik ve çevresel olarak iyileştirilmesine destek olmak,
 - Yerelde henüz kullanılmayan yerel kaynak ve potansiyelden yararlanılarak yeni gelir kaynakları yaratmak ve yaşam kalitesini iyileştirmek,
 - Kırsalda yaşayanların yerel kalkınma süreçlerine gerçek anlamda katılmalarını desteklemek,
 - Kırsal toplumların daha büyük toplumlarla entegrasyonunu kolaylaştırmaktır.

Yerel Kalkınma Stratejilerinin Uygulanması- LEADER Yaklaşımı Tedbiri

- YEG, YKS'nin hazırlanması için bir araya gelen, kırsal alanda yaşayan paydaşlardan oluşan bir gruptur. YEG, ekonomik ve sosyal ortaklar, çiftçiler, kırsal alanda yaşayan kadınlar ve kadın dernekleri, gençler ve gençlik dernekleri, sivil toplum kuruluşları, yerel kültürel ve çevresel dernekler gibi sivil toplumdan temsilcilerini içerir.
- Bir yerel kalkınma stratejisi, YEG tarafından hazırlanır ve YEG'in kendi bölgesindeki sorunları analiz etme ve çözümlerini belirlemede önemli bir belgedir ve katılımcı bir anlayışla oluşturulmalıdır.

Yerel Kalkınma Stratejilerinin Uygulanması- LEADER Yaklaşımı Tedbiri

- “Yerel Kırsal Kalkınma Stratejilerinin Uygulanması” tedbiri IPARD Programı kapsamında yürütülmektedir. Çorum-İskilip ve Şanlıurfa-Birecik pilot alan olarak seçilmiştir. Tedbir dört alt tedbirden oluşmaktadır:
 - Yetenek kazandırma, kırsal alanların harekete geçirilmesi ve yerel kalkınma stratejisinin hazırlanması,
 - Yerel kırsal kalkınma stratejilerinin uygulanması,
 - Yerel eylem guruplarının faaliyet giderleri,
 - İşbirliği projelerinin uygulanmasıdır.
- LEADER yaklaşımı alanın tüm yapısal sorunlarını çözümlemeyecektir. Ancak, LEADER programı özellikle belirli sektörlerde sinerji yaratarak yerel kalkınmanın itici gücü olarak ele alınabilir. LEADER’in tabandan tavana yaklaşımından dolayı yerel aktörlerin harekete geçirilmesi ile bölgede yerel kalkınma stratejilerinin uygulanması farklı destekleme programları arasında daha iyi bir koordinasyon için önemli bir araç teşkil edecektir.

SONUÇ

- IPARD Programı kırsal alanların sürdürülebilir kalkınması için önemli bir araçtır.
- Peyzaj ve doğal kaynaklar sadece kırsal turizmi tanıtmak için değil kırsal alanlardaki nüfusu yerinde tutmak açısından da önemli bileşenlerdir. Son zamanlarda yapılan çalışmaların sonuçları çerçevesinde toprak erozyonu, suyun fazla tüketimi ve aşırı kimyasal uygulaması önemli konular olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan Türkiye’de endüstriyel gelişmeler ve yaygın tarım faaliyetleri çevreye özgü değerlerin bozulmasına neden olmaktadır. IPARD Programı kapsamında tarım-çevre tedbirinin kırsal kesime tanıtımı ve projelerin uygulanmasının teşvik edilmesi ile bu konuda farkındalık oluşturulacaktır.

SONUÇ

- Kırsal turizm kırsal alanda yeni iş ve istihdam olanaklarının yaratılması kadar, doğal ve kültürel kaynak değerlerimizin ortaya çıkarılması ve kırsal mirasın korunmasına da hizmet etmektedir. Kırsal peyzaj değeri yüksek, yerel kültür özelliklerinin korunduğu, özgün yöresel ürünlere sahip kırsal alanların, bir yandan tarımsal faaliyetler sürdürülürken bir yandan da turizm amaçlı değerdendirilmesi, kırsal ekonomiye katkı sağlayacaktır.

SONUÇ

- LEADER yaklaşımının uygulandığı kırsal alanlarda, diğer kırsal kalkınma araçlarından yararlanma kapasitesi ve kırsal kalkınma araçlarına erişim arttırılacaktır.
- LEADER aynı zamanda, kültürel aktiviteler, çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, mimarinin ve tarihi binaların rehabilite edilmesi, kırsal turizm, üreticiler ve tüketiciler arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi gibi kırsal alanlarda yürütülen faaliyetlere yardımcı olacaktır.

TEŞEKKÜRLER...